

IZSELJEVANJE IZ RIBNIŠKE DOLINE OD SREDE 19. STOLETJA DO DRUGE SVETOVNE VOJNE

Dean Ceglar

COBISS 1.03

Pomanjkanje hrane v večjih ali manjših predelih evropskih držav je bilo še v XIX. stoletju vzrok za porušenje ravnotežja med številom prebivalstva in možnostmi življenja. Nadštevilnost prebivalstva se je v takih državah izražala predvsem v velikem številu nezaposlenih in nizkih delavskih mezdah, kar je vplivalo na splošno nazadovanje življenjske ravni. Številni posamezniki so iskali izhod iz takega položaja in se podali na pot, da pridejo do dela, zaslužka in boljših življenjskih pogojev. Taka ugotovitev velja tudi za deželo Kranjsko v XIX. stoletju. Na Dolenjskem, kamor je spadala Ribniška dolina, je bilo v tej dobi najpomembnejše kmetijstvo. Celotno slovensko ozemlje je spadalo med agrarne predele avstrijske države. Zaradi naravnega prirastka, ki je postajal v teh letih večji in ni našel na tem ozemlju dovolj možnosti za delo in zaslužek, se je usmeril močan migracijski tok v gospodarsko bolj razvite predele države in tudi čez državne meje.

Demografski razvoj na slovenskem etničnem ozemlju kaže na močno izseljevanje prebivalstva že od srede XIX. stoletja dalje. Tako je v letih 1846 do 1910 po uradnih statističnih podatkih število slovenskega prebivalstva v avstrijski polovici monarhije poraslo le za 19 %, število vsega prebivalstva na slovenskem etničnem ozemlju pa je v istem obdobju poraslo za 30 %. Iz tega je razvidno, da se je v tem času odselilo s slovenskega ozemlja okrog 170.000 prebivalcev več, kot se jih je priselilo na to ozemlje. Avstrijsko izseljevanje je bilo po statistiki v prvi polovici prejšnjega stoletja neznatno in je le redkokdaj doseglo 1.000 oseb na leto. Statistike navajajo v štiridesetih letih za dežele, v katerih so živeli Slovenci, neznatne številke, nekaj desetlin. Vrednost te izseljenske statistike je bila že od vsega začetka problematična, ker je večina (oseb) zapuščala državo brez dovoljenj in so bili primeri ugotovljeni šele pozneje po razpravi zaradi neupravičene izselitve.

Kljub omejenemu številu slovenskih izseljencev sredi XIX. stoletja imamo že tedaj prve primere čezmorskega izseljevanja. Prvi Slovenci, ki so se izselili v Ameriko, so bili verjetno misijonarji. To izseljevanje še ni imelo gospodarskih razlogov. Friderik Baraga je bil, če že ne prvi, pa vsaj med prvimi Slovenci, ki so se naselili v Združenih državah v XIX. stoletju. Baragi so sledili drugi slovenski duhovniki, v začetku večinoma Gorenjci. Leta 1893 je došel v Ameriko Ignacij L. Burgar, ki se je rodil 18. oktobra 1874 v Velikih Mlakah, župnija Ribnica. Požrtvovalno je oskrboval Slovence v Coloradu. Poleg duhovnikov je odšlo v Ameriko tudi veliko slovenskih rokodelcev, trgovcev, delavcev in kmetov. Po marčni revoluciji 1848/49 so se gospodarske razmere poslabšale. S propadanjem domačih obrti, prevoznništva, rudarstva,

kmečke trgovine itn. so se krčile življenjske možnosti kmetijskega prebivalstva, ki se ni moglo preživljati samo kmetijstvom.

Sredi XIX. stoletja se je začela prva stopnja izseljevanja iz slovenskih dežel, čeprav so bile številke še dokaj nizke. Po letu 1860 so se avstrijske državne oblasti pri dodeljevanju izseljenskih dovoljenj ozirale na prosilčeve gmotne razmere. Osebam brez sredstev so odklanjale izdajanje dovoljenj, ker so se diplomatska in konzularna zastopstva v Ameriki pritoževala, da se izseljenci brez sredstev obračajo nanje po pomoč. Stališče avstrijske vlade je bilo, naj se izseljevanja ne ovira pa tudi ne pospešuje. Zato sredi stoletja ni dovoljevala, da bi se na ozemlju monarhije ustanovljale izseljenske agencije. Pod pritiskom gospodarskih razmer je javnost pričela gledati na izseljevanje z drugimi očmi kot v prejšnjih časih. Državni organi v Avstriji so bili bolj ali manj dobro seznanjeni z gospodarskimi in socialnimi razmerami v priseljenskih državah. Naši prvi izseljenci v Ameriki so se dejansko lotili kmetovanja. Misel o iskanju zaslužka v tujih rudnikih in tovarnah je bila še nenavadna. Leta 1864 je ameriška vlada ustanovila imigracijski urad, od tedaj pa do leta 1880 je prišlo v ZDA več kot štiri milijone izseljencev.

Slovensko izseljevanje v inozemstvo, zlasti v Ameriko, je bilo v šestdesetih letih XIX. stoletja že številčneje, kar je razvidno iz podatkov ljudskega štetja leta 1869, čeprav so podatki nepopolni. V avstrijski statistiki so zajeti le tisti, ki so prebivali na tujem, so pa še imeli domovinsko pravico domače občine. Zato je moralo biti število Slovencev, ki so živeli v Združenih državah, dosti višje, saj so morali naseljenci na kmetijah postati ameriški državljani. Tudi štetje leta 1880 o stanju naših izseljencev v inozemstvu ni dalo natančnejših rezultatov. Z letom 1876 je pričela avstrijska statistika, zavedajoč se nepopolnosti svojih rezultatov o izseljevanju, uporabljati tudi statistiko glavnih evropskih pristanišč, skozi katere je potekalo izseljevanje v Ameriko. Statistika pristanišč je redno izkazovala večje število avstrijskih izseljencev kot avstrijska uradna statistika. Ta se tako bolj približuje resnici, vendar je nepopolna, ker izseljencev ne loči po narodnosti, ampak jih razvršča glede na državo, iz katere prihajajo.

Za razdobje osemdesetih let XIX. stoletja nasploh manjkajo podatki o slovenskem izseljevanju. Iz avstrijskih statistik in razprav o celotnem izseljevanju je razvidno, da je število izseljencev v čezmorske države v primerjavi s prejšnjimi desetletji naraščalo, ni pa nobene osnove, da bi lahko ocenili, koliko so bile pri tem izseljevanju udeležene posamezne avstrijske narodnosti. Statistični podatki, ki jih je zbirala ameriška statistična družba, so dvojne narave. Gre za podatke ameriških imigracijskih oblasti, ki so evidentirale število izseljencev glede na raso oziroma narodnost ob prihodu v državo in ob odhodu iz nje. Ameriška statistika ponuja dvomljive podatke, saj je število oseb, ki so se izselile iz Avstrije v Ameriko in tam tudi ostale, nedvomno prenizko. Vendar pa številke ameriške statistike kažejo, da se je izseljevanje iz avstrijskih alpskih in kraških dežel, h katerim so spadale tudi slovenske, v večjem obsegu pričelo šele po letu 1880. O čezmorskem izseljevanju iz nekdanje Kranjske v razdobju 1896-1911 imamo statistiko, ki jo je na podlagi poročil okrajnih glavarstev

deželni vladi sestavil Ivan Mulaček. Število izseljencev je bilo v tej statistiki najpogosteje ugotovljeno po izdanih potnih listih.

Število slovenskih izseljencev v ZDA je bilo v primerjavi s pasivnimi migracijskimi saldi v začetku 20. stoletja nesorazmerno visoko. V prvih desetih letih tega stoletja se je doselilo v ZDA nad 100.000 Slovencev, če vzamemo, da so Slovenci po Juriju Trunku in ameriški statistiki predstavljali tretjino hrvaško-slovenskega doseljavanja. Pasivni migracijski saldo Kranjske v letih 1901-1910 je znašal 33.965. Po Mulačkovi statistiki pa se je le v čezmorske dežele izselilo 48.131 oseb. Slovensko izseljevanje je sicer v tem razdobju težilo pretežno v Ameriko, toda tudi izseljevanje v tuje avstrijske dežele je bilo še vedno močno. Po Juriju Trunku naj bi tri četrtine slovenskih izseljencev ostalo v Ameriki, četrtina pa se je vrnila. Odstotki vračajočih se izseljencev kažejo, da je bil verjetno delež tistih, ki so se vrnili, celo višji. Mnogo izseljencev, ki so se vrnili v domovino, se je po nekaj letih zopet izselilo. Glede na statistične tabele, ki jih je izdelal Ivan Mulaček, se je v obdobju 1892-1913 iz okrajnega glavarstva Kočevje, kamor je upravno spadala celotna Ribniška dolina, izselilo 17.566 oseb, kar je približno 23 % vseh izseljencev iz Kranjske.

Leta 1910 se je začela na Kranjskem znova kazati težnja po naraščanju izseljevanja. Najboljši agitatorji za izseljevanje so bili predvsem tisti Slovenci, ki so se že vrnili iz Amerike in opisovali življenje v boljši luči. Paroplovne agencije in potovalne agencije pa so pomagale izseljencem pri potovanju z izdajanjem vozovnic in nasveti. V Ljubljani so takrat delovale naslednje paroplovne agencije: Hamburg – America Linie, ki jo je zastopal Franc Seunig, Kolodvorska 28; Norddeutscher Lloyd (Bremen), njen zastopnik je bil Ed Tavčar, Kolodvorska 35; Red Star Line, zastopnik Franc Dolenc, Kolodvorska 35; Cunard Line, zastopnik Andrej Odlazek, Slomškova 25 in Austro Americana, zastopnik Franc Kmetec, Kolodvorska 26. Poleg teh agentur sta bili še dve potovalni agenciji: Edvard Kristan, Kolodvorska 41, in Anton Edvard Scharda na Dunajski c. 18. Samo Austro Americana je imela dve podružnici na podeželju (v Mozlju in Postojni). Prek te družbe je šlo v svet največ izseljencev. Izseljenci iz okraja Kočevje in občine Ribnica so se izseljevali prek pristanišč Trst in Hamburg.

Izseljevanje se je v letih 1910-1912 na Kranjskem zelo razmahnilo, samo s potnimi listi se je izselilo v Ameriko 11.148 ljudi, mnogo izseljencev pa se je izselilo tudi brez potnih listov. Iz okrajnega glavarstva Kočevje, kamor so všteti tudi izseljenci iz Ribniške doline, se je v devetih mesecih leta 1913 izselilo 686 ljudi, 31. avgusta 1913 je bilo skupaj 2.367 evidentiranih izseljencev in 2.365 bivajočih v Ameriki. V te podatke so všteti le izseljenci, ki so potovali z urejenimi osebnimi dokumenti, veliko pa se jih je izselilo tudi brez potnih listov. Svetovna vojna, ki je povzročila velike spremembe v razvoju prebivalstva, je prav posebno spremenila pogoje in možnosti čezmorskega izseljevanja. ZDA so do izbruha svetovne vojne prevzemale največji del našega izseljenskega toka. V letih po svetovni vojni so doseljavanje omejile do skrajnosti. Z zakonom z dne 11. maja 1922 so ZDA uvedle številčno omejitev pri doseljavanju. Posameznim državam so bile določene kvote. Slovensko čezmorsko izseljevanje

nje je bilo po prvi svetovni vojni zelo skromno; nekoliko višje je število izseljencev v letih 1927 in 1928, ko so se Slovenci izseljevali v Kanado in Argentino.

S pojavom izseljevanja iz Ribniške doline v 19. in v začetku 20. stoletja je tesno povezano krošnjarstvo, ki je tvorilo nekoč eno najpomembnejših gospodarskih panog v tem prostoru. Ribniški krošnjarji, ki so potovali ne samo znotraj avstrijske države, ampak tudi po ostali Evropi in prodajali blago, so v XIX. stoletju prišli tudi v Ameriko. Ribniški krošnjarji so ponavadi zapustili svojo dolino marca in so se vračali povečini le za košnjo, potem pa so zapustili svoj kraj še za dva meseca. Tisti krošnjarji iz ribniškega območja, ki se čez zimo niso vračali domov, so se večkrat pozimi ukvarjali tudi s kostonjarstvom, vendar le toliko, da so preživeli, zanje je bilo pomembnejše krošnjarjenje s suho robo. Krošnjarji so si izostrili posluš za tržišče in na popotovanjih pridobili številne bogate izkušnje in ideje za možne nove izdelke in tehnologijo. Krošnjarji so bili tudi prenašalci drugih kulturnih vrednot, kar je odsevalo v ribniško-kočevski kulturni pokrajini. Ribniški krošnjarji so vnašali spremembe predvsem v gospodarstvu, npr. pri učinkovitejšem obdelovanju njiv.

Najstarejši pisni dokumenti, prošnje za potovanja in ohranjeni potni listi, ki dokazujejo, da so se prebivalci Ribniške doline selili, izseljevali ali vsaj potovali, so iz srede XIX. stoletja, iz leta 1859. Verjetno pa je, da so se Ribničani zaradi krošnjarjenja in izseljevanja iz gospodarskih in socialnih vzrokov, izseljevali že mnogo prej. Iz prošenj, ki so jih Ribničani prek svoje občine pošiljali na okrajno glavarstvo v Kočevje in od tu na deželno predsedstvo v Ljubljano, je razvidno, da so potovali največ po Italiji, ostali Avstriji in Madžarski, Turčiji, Balkanskem polotoku in v severno Afriko. Ni pa ohranjen noben potni list, v katerem bi bila za cilj izbrana Amerika. Nekateri prosilci za potna dovoljenja so bili stari komaj 22 let in pravno sami niso mogli opravljati dela krošnjarja. Leta 1852 izdani krošnjarski patent, s katerim je bil obnovljen in natančneje opredeljen krošnjarski patent iz leta 1811, je bil sicer tudi Ribničanom zelo naklonjen, saj jim je dovolil krošnjariti že z dopolnjenimi 24 leti in ne šele s 30, kot je veljalo za manj privilegirana območja.

Iz ohranjenega arhivskega gradiva deželnega predsedstva v Ljubljani, kamor je občina Ribnica sama ali pa prek višje upravne enote Kočevja, pošiljala prošnje svojih prebivalcev za potovanja v tujino, je razvidno, da je bilo leta 1865 največ migracij – krošnjarjenja in tudi izseljevanja, evidentiranega in verjetno tudi ilegalnega. Nekateri potne listine namreč nimajo vpisanega cilja potovanja, kar je sumljivo glede na to, da so morali krošnjarji navajati dežele oziroma države, kamor so bili namenjeni. Obstaja sum, da so tako potne liste oziroma dovoljenja zlorabljali, vendar je to iz ohranjenega arhivskega gradiva težko dokazati. Nekaterim je bilo mogoče krošnjarjenje in potovanje v tujino le izgovor, da so se lahko izselili. Do leta 1865 so prosilci potnih listov kot cilj navajali večinoma jugovzhodno Evropo in Italijo. Tudi ti podatki so precej vprašljivi, predvsem zaradi zlorab potnih listov in ostalih manipulacij. Nekaterih podatkov ni mogoče preveriti, ker je del gradiva uničen ali izgubljen.

Pri izseljevanju iz Ribniške doline so potna dovoljenja le del statistike, ki zajema migracije, saj je bilo verjetno veliko več nenadzorovanega, ilegalnega izseljevanja.

Veliko mladih fantov se je z ilegalno izselitvijo »rešilo« dolge in zoprne vojaške obveznosti do avstrijske monarhije. Nekateri so se tako znebili upnikov in z vero v boljše življenje, kot so ga imeli v starem kraju, so se kar čez noč podali v Ameriko ali kam drugam. Število takih ilegalnih izseljencev iz Ribniške doline ne bo nikoli znano. Deželna vlada v Ljubljani je po ukazu dunajskega notranjega ministrstva od leta 1880 naprej redno pošiljala na okrajno glavarstvo v Kočevje in na občino Ribnica dopise, ki so opozarjali na izseljevanje iz Kranjske in Ribniške doline, ter svarili prebivalstvo pred posledicami takega početja. Še posebej jim je bilo trn v peti ilegalno izseljevanje, ki ga niso mogli povsem izkoreniniti. Leta 1892 se je po uradni statistiki – poročilih okrajnega glavarstva Kočevje – izselilo iz sodnega okraja Ribnica 155 ljudi, v naslednjem letu pa 264. K tem statističnim podatkom moramo prišteti še vse ilegalne primere izseljevanja, ki seveda pri oblasteh niso bili evidentirani.

Iz obdobja od leta 1893 do 1895 ni ohranjen noben popis izseljenih oseb iz Ribniške doline. Ohranjena sta dva dopisa deželnega predsedstva v Ljubljani iz leta 1894 in 1895, ki vsebujeta rubriko »Summar Ausweis« za deželo Kranjsko, to je skupek oseb, ki so v tem obdobju odpotovale (se izselile) v tujino, predvsem v Ameriko. Statistika zajema prebivalstvo političnega okraja Kočevje (politischer Bezirk Gottschee), kamor je spadala Ribniška dolina. Tabela nam pokaže, da se je leta 1894 iz okrajnega glavarstva Kočevje (OGK) izselilo 25 oseb (v Severno Ameriko), iz celotne Kranjske pa 80 oseb; OGK tako predstavlja 31 % izseljenih oseb. Leta 1895 naj bi se iz OGK izselilo 75 oseb (v Severno Ameriko), iz celotne Kranjske 332 oseb; OGK predstavlja 23 % izseljenih oseb. Precej visok je odstotek zastopanosti OGK in Ribniške doline v njem. Žal ne moremo ugotoviti, koliko izseljencev je bilo iz OGK iz Ribniške doline.

Leta 1899 naj bi bilo, glede na *izkaz o številu selišč, hiš, duš, rešetarjev, krošnjarjev in v Ameriki bivajočih obrazov*, v Ameriki skupaj 296 ljudi iz celotnega sodnega okraja Ribnica. Samo iz trga Ribnica 47 oseb. Številka je glede na ostale razmere na Kranjskem prenizka, saj predstavlja obdobje od leta 1890 do prve svetovne vojne višek izseljevanja iz celotnega slovenskega ozemlja in Ribniška dolina ni bila izjema. Število izseljencev bi bilo precej višje, če bi k uradni evidenci prišteli še ilegalno izseljevanje. Pomanjkljivost teh tabel je predvsem v tem, da so nekatere občine in vasi bolj natančno vpisovale podatke kot druge in je prihajalo do napak pri seštevanju. Pri seštevanju so zajeli 20 vasi in trg, skupaj 4.419 oseb. Pri vpisovanju podatkov se ne moremo znebiti občutka, da so nekateri število izseljencev vpisovali približno (po spominu) in ne na podlagi natančnega štetja.

Do prve svetovne vojne je potekalo izseljevanje iz Ribniške doline kontinuiranó, kar je razvidno iz knjige *izpisek izseljenika*, ki so ga vodili na županstvu Ribnica od leta 1899 do 1935. Edina in hkrati pomembna pomanjkljivost tega popisa izseljencev županstva je v tem, da so »pozabili« vpisovati letnico odhoda izseljencev v Ameriko, Kanado in drugam. Popisi so ponekod opremljeni z novimi naslovi izseljencev. Tekoče številke vpisov izseljencev so ponekod napačne, vendar moramo pri tem upoštevati, da so jih skozi daljše obdobje vodili različni ljudje. Po tem spisku se je v omenjenem obdobju (36 letih) največ ljudi izselilo v Ameriko (ZDA) in Kanado.

Obdobje pred prvo svetovno vojno je bilo nasičeno s težkimi razmerami, še posebej v stari večnacionalni Avstroogrski. Na tleh stare Evrope se je pripravljala prva svetovna vojna. Ljudje so bili vznemirjeni, delavcem je primanjkovalo dela, kmetje so bili v težavah, stari imperiji pa so se približevali začetku konca. Izseljivanje iz stare Avstrije in slovenskih dežel je bilo na višku. Vse to se je odražalo tudi v življenju Ribniške doline. V tem obdobju tudi prvič zasledimo, da je potekalo izseljevanje iz Ribniške doline razen v Severno in Južno Ameriko tudi v Avstralijo. Prva svetovna vojna je izseljevanje preprečila, saj je bila uvedena splošna mobilizacija, verjetno pa se je v tem obdobju povečalo ilegalno izseljevanje predvsem moškega dela populacije zaradi izogibanja vojaški obveznosti.

Po prvi svetovni vojni se je v skladu s splošnim trendom na Slovenskem začelo izseljevanje iz Ribniške doline umirjati. Izseljenci iz Ribniške doline so se začeli v tem obdobju poleg Amerike in Kanade preseljevati tudi v Južno Ameriko in nekoliko manj v Avstralijo ter ostale predele Evrope. Po letu 1920, ko je bilo okrnjeno slovensko narodno telo vključeno v novonastalo Kraljevino SHS, se je Ribniška dolina spet začela soočati z izseljevanjem, ki je bilo sicer manj številno kot pred prvo svetovno vojno, vendar se je nadaljevalo. O tem med drugim priča tudi ohranjena živahna korespondenca med občino Ribnica, Sreskim načelstvom v Kočevju in Ljubljano. Iz tega obdobja so ohranjeni tudi popisi izseljenih oseb, ki so sestavljeni po posameznih občinah Ribniške doline in predstavljajo le drobec v mozaiku celotnega izseljevanja iz Ribniške doline med obema vojnoma. Po popisu iz leta 1937 za okraj Kočevje, kamor je bila vključena občina Ribnica, ki ga je izvedel izseljenski komisariat pri banovinski upravi v Ljubljani, je bilo iz tega okraja skupno 2.591 izseljencev. V občini Ribnica je tako po rezultatih tega popisa na 15 prebivalcev prišel en izseljenec.

Izseljenski tok iz Ribniške doline je presekala druga svetovna vojna. Drugi val preseljevanja predstavlja obdobje po končani drugi svetovni vojni in koreniti spremembi političnega sistema.

VIRI IN LITERATURA

Upoštevano je bilo arhivsko gradivo iz naslednjih institucij in župnijskega urada:
 Zgodovinski arhiv Ljubljana
 Arhiv Republike Slovenije (Ljubljana)
 Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU (Ljubljana)
 Župnijski urad Ribnica (Ribnica)

Trunk, Jurij: Amerika in Amerikanci, Celovec 1912.

Zavertnik, Jože: Ameriški Slovenci, Chicago 1925.

Skubic, Anton: Zgodovina Ribnice in ribniške pokrajine, Buenos Aires 1976.

Lesar, Anton: Ribniška dolina na Kranjskem, Ljubljana 1864.

Kočevsko okrajno glavarstvo, Št. Tomšič in Fr. Ivanc, Ljubljana 1887.

- Drnovšek, Marjan: Pot slovenskih izseljencev na tuje, Ljubljana 1991.
- Drnovšek, Marjan: Usodna privlačnost Amerike, Ljubljana 1998.
- Drnovšek, Marjan: Okrajna poročila o izseljevanju iz Kranjske v letih 1892-1913, Gestrinov zbornik, Ljubljana 1999.
- Granda, Stane: Dolenjska v revolucionarnem letu 1848/49, Novo mesto 1995.
- Klemenčič, Matjaž: Slovenes of Cleveland, Novo mesto 1995.
- Klemenčič, Matjaž: Jurij Trunk med Koroško in Združenimi državami Amerike, Celovec, Ljubljana, Dunaj 1999.
- Klemenčič, Matjaž: Izseljevanje Slovencev iz Avstroogrske in avstrijska politika izseljevanja do I. svetovne vojne, Slovenski koledar 1981.
- Friš, Darko: Ameriški Slovenci in katoliška cerkev 1871-1924, Celovec, Ljubljana, Dunaj 1995.
- Šmitek, Zmago: Klic daljnih svetov, Ljubljana 1986.
- Kočevski zbornik, Razprave o kočevski in njenih ljudeh, Ljubljana 1939.
- Melik, Melik: Posavska Slovenija, Ljubljana 1959.
- Spezialortsrepertorium von Krain, bearbeitet auf Grund der Ergebnisse der Volkszählung vom 31. Dezember 1910, Wien 1919.
- Dolenjska, Pri zdomarjih, Ljubljana 1938.
- Valenčič, Vlado: Izseljevanje Slovencev do druge svetovne vojne, Dve domovini/Two Homelands (letnik 1), Ljubljana 1990.
- Kolar, Bogdan: Družba sv. Rafaela do ustanovitve ljubljanske podružnice, Dve domovini/Two Homelands (letnik 1), Ljubljana 1990.
- Vovko, Andrej: Udje Družbe sv. Mohorja v ZDA do leta 1900, Dve domovini/Two Homelands (letnik 1), Ljubljana 1990.
- Klemenčič, Matjaž & Emeršič Darja: Ideja in poskusi izgradnje Slovenskega narodnega doma na St. Clairu v Clevelandu, Dve domovini/Two Homelands (letnik 1), Ljubljana 1990.
- Mulaček, Ivan: Naše izseljevanje v številkah, Čas (letnik 7), Ljubljana 1913.
- Gams, Ivan: Slovenija, Ljubljana (več izdaj).

SUMMARY

MIGRATIONS FROM THE RIBNICA VALLEY FROM THE MIDDLE OF THE 19. CENTURY TO SECOND WORLD WAR

Dean Ceglar

Phenomenon of migrations from the Ribnica Valley in the 19th and in the beginning of 20th century has been closely linked with peddling, which used to be one of the most important economic fields in this area. The Ribnica pedlars weren't travelling only inside the borders of the Austrian state, but in the rest of Europe as well. In the 19th century they arrived even to America.

The oldest written documents include petitions for permission to travel and still existing passports from the middle of 19th century (1859). They prove the inhabitants of the Ribnica Valley were emigrating or at least migrating. However, migrations from this area had probably occurred before, due to the economic and political circumstances in addition to the purposes of peddling. From their municipality, the petitions of the inhabitants were sent to the Kočevje district office and further on to regional government in Ljubljana. They demonstrate that people travelled mostly to Italy, the rest of Austria and Hungary, Turkey, the Balkans and to Northern Africa. However, there are no existing passports naming America as the bearer's destination. Some of the petitioners were only 22 and were therefore legally prohibited to work as pedlars. The Pedlars' Act from 1852 renewed and redefined the Pedlars' Act from 1811, benefitting the inhabitants of Ribnica with permission to peddle from the age of 24 and not 30, as was the case in less privileged areas.

Travelling permissions represent only a part of the migratory statistics, since most of the migrations were probably unregulated and illegal. A number of young men left illegally to avoid the long and unpleasant national military service in the Austrian monarchy. Others left to evade their creditors. Sharing the belief in a better life that was prevalent in the community, many of them decided overnight to leave for America and other countries. The number of such migrants from the Ribnica valley will remain unknown forever. By the order of the Ministry of the Interior in Vienna, the regional government in Ljubljana regularly sent letters to the Kočevje district office and Ribnica municipality from 1880, drawing attention to the migrations from Carniola and Ribnica Valley and cautioning the inhabitants about the consequences of such a course of action. They were especially concerned by the illegal migrations they couldn't put an end to. The official statistics of the Kočevje regional government declare that 155 persons moved from the Ribnica court district in 1892, while there were 264 a year later. These statistical data don't include the unofficial migrations that naturally remained undocumented by the authorities.

According to the statistics of Ivan Mulaček from 1917, 48.131 persons left for the overseas countries. His statistics' tables show that between 1892 and 1913, 17.566

persons (app. 23 % of all migrants from Carniola) left the Kočevje administrative district that included the whole of the Ribnica valley. According to the data in *Izkaz o številu selišč, hiš, duš, rešetarjev, krošnjarjev in v Ameriki bivajočih obrazov*, there were 292 persons from Ribnica court district living in America in 1899. However, in all probability this number is too conservative, since the period from 1890 to the First World War saw the height of migrations from Slovenian countries and Ribnica was no exception. If we added the number of illegal emigrants the sum total would be much higher. Migrations from the Ribnica valley continued until the beginning of the First World War, as indicated in the *Izpisek izseljenika (List of emigrants) the Ribnica mayoralty kept from 1899 to 1935*.

After the end of the First World War, the number of migrations from the Ribnica Valley declined as was also the case in the rest of Slovenian lands. In this period, the migrants from the Ribnica valley started to emigrate to U.S.A., Canada, South America and to a lesser extent to Australia and to European countries. This wave of migrations was cut short by the Second World War. The second wave of migrations took place after the war ended and the political system changed.